

**»TURIZAM« (TURISTIČKE VIJESTI, TURISTIČKI PREGLED),
Turistički savez SR Hrvatske, Zagreb (1953, 1954—55, 1956—1969)**

U ovom napisu dat ćemo prikaz najvažnijih članaka i informacija objavljenih u »Turizmu«, stručnom časopisu Turističkog saveza Hrvatske, koji je počeo izlaziti 1953. god. pod imenom »Turističke vijesti«, pa nastavio 1954—55. s izlaženjem kao »Turistički pregled«, da bi se od 1956. god. dalje zvao »Turizam«.

Godina 1953.

Problemi turizma počeli su se sustavnije pratiti u »Turističkim vijestima« koje su izlazile kao prilog »Glasnika« Ugostiteljsko-turističke komore NR Hrvatske u Zagrebu. Časopis u ovom godištu izlazi povremeno, te su u svemu objavljena dva broja (lipanj i srpanj). Nema nijednog članka ili informacije koji bi se izravno odnosili na otok Krk kao cjelinu ili na pojedine njegove predjele. Unatoč toga, godište sadržava nekoliko važnih članaka i izvještaja s područja Hrvatskog primorja, koji, u daljnjoj konzekvenciji, osvjetljavaju i probleme turizma na otoku Krku te na ostalim kvarnerskim otocima. Ovamo ulazi: »TURISTIČKI JUBILEJ CRIKVENICE« (proslava 60-godišnjice proglašenja Crikvenice ljetovalištem i kupališnim mjestom) i »SEMINAR ZA ARHITEKTURU PARKOVA«, nadalje »PRVA GODIŠNJA SKUPŠTINA TURISTIČKOG DRUŠTVA OPATIJE«, zatim »SMOLARENJE NA OTOKU LOŠINJU« i »PAŠARENJE NA OTOKU PAGU« (mjere za zaštitu turizma). Nadalje su spomena vrijedni prilozi: »USPJEŠNO ZAVRŠEN RAD SEMINARA ZA ARHITEKTURU PARKOVA«, »REGIONALNI SAVEZI U RIJECI I SPLITU ODRŽALI SJEDNICU UPRAVNOG ODBORA«, i, napokon, »TURISTIČKO DRUŠTVO CRIKVENICA OSNIVA KAMPING«.

Iz članaka i informacija, objavljenih u ovom godištu, vidi se da se udaraju prvi temelji stručne turističke periodičke štampe u SR Hrvatskoj, koja će kasnije, povrh samostalnih glasila, zauzeti vidna mjesta i u drugim privrednim i prirodoslovnim časopisima. Tu leži pravo značenje osnivanja glasila »Turističke vijesti«.

Godina 1954.

Slijedeće godine prerastaju »Turističke vijesti« u poseban »Turistički pregled«, stručni časopis za turistička pitanja Turističkog saveza NR Hrvatske, a izlazi u Zagrebu 1954. i 1955. godine.

Časopis donosi opsežan i vrlo dobro obrađen članak *anonymusa* pod naslovom: »TURIZAM NA OTOKU KRKU« (10—12, str. 13—21), inače izrađen kao koreferat krčkog delegata na savjetovanju Društva ekonomista Hrvatske, koje se održavalo u Dubrovniku, u studenom 1953. god. Razrada obuhvaća dotadanji razvoj turizma i mogućnosti njegovog daljnjeg unapređenja, štetne posljedice drugog svjetskog rata, poslijeratne napore i teškoće, stanje hotela i drugih turističkih objekata, odmarališta, kadrove i propagandu. Na kraju u zaključcima i prijedlozima za konkretne mjere autor iznosi ukupno 13 tačaka, iz kojih slijedi da je Krk prema zatečenom stanju pasivno područje, ali bi upravo putem turizma mogao postati ne samo aktivno područje već i značajna aktiva u našoj ekonomici uopće. Ovdje treba napomenuti da je sličan članak pod istim naslovom »Turizam na otoku Krku« objavljen iz pera turističkog stručnjaka *M. Radića* kao koreferat na savjetovanju Društva ekonomista Hrvatske, održanom u Dubrovniku, listopada 1954. god. U članku je obrađen promet turista s tabelarnim pregledima statističkih podataka o broju posjetilaca 1929—1940. i finansijskom efektu 1929—1938, zatim stanje kućne radnosti, smještajnih kapaciteta i saobraćajnih veza. (Uspor. »Zbornik članaka o problemima turističke privrede« izdanje »Ekonomskeg Pregleda«, Zagreb 1955, str. 262—267).

Od ostalih su priloga iz oblasti opće problematike važna dva članka. Na prvom je mjestu *D. J. Čučić*, »STANJE I PROBLEMI NAŠE TURISTIČKE PROPAGANDE« (6—7, str. 19—31), inače referat na godišnjoj skupštini Turističkog saveza Hrvatske u Zagrebu. Navodi se izjava krčkog delegata *I. Antončića*, koji podvlači neke goruće probleme na otoku Krku i apelira na glavnu skupštinu da novom upravnom odboru stavi zadatak brigu za ta mjesta. Na drugom mjestu treba spomenuti i članak *A. Pavišića*, »KLIMATSKE PRILIKE NAŠEG JADRANA« (8—9, str. 11—15), u kojem na vrlo jednostavan ali zanimljiv način autor obrađuje opće karakteristike naše jadranske klime i njezine uzroke, zatim temperaturu zraka, naoblaku i insolaciju, vlažnost i oborine, a na koncu i uzdužna strujanja (jugo, bura, maestral, lebić).

Godina 1955.

U ovom godištu nema objavljenih radova koji bi se izravno odnosili na područje Krka, ali zato ima nekoliko članaka opće tematike, koji su vrlo važni za razvoj turizma na ovom području. Ovdje ćemo spomenuti najvažnije.

R. Ruminagić, »TURISTIČKA SEZONA 1954. NA PODRUČJU NR HRVATSKE« (5—6, str. 1—6), u kojem pored općih statističkih podataka autor analizira promjene u strukturi prometa i korištenje raspoloživih kapaciteta, prijelomni period u razvitku nekih turističkih mjesta (na Krku: Malinska, Omišalj, Vrbnik), inostrani turistički promet i konačno financijski efekat.

M. Štambuk, »ULOGA POMORSKOG SAOBRAĆAJA U NAŠEM TURIZMU« (7—9, str. 12—14), u kom se razmatra odnos pomorskog saobraćaja i turizma, razvitak našeg obalnog pomorskog prometa, nadalje razvoj obalne linijske plovidbe u našoj državi, te na koncu potrebe i perspektive našeg brodarstva.

L. Kos, »SPORTSKI RIBOLOV NA JADRANU« (10—12, str. 24—25). Svakako sportski ribolov ima važnu funkciju u našem turizmu obalnog pojasa. On se vrši malim ribolovnim sredstvima i sa svrhom lične razonode. U članku se iznose propisi »Pravilnika o sportskom ribolovu na moru« (Narodne Novine, br. 30, Zagreb 1955) s potrebnim komentarom.

Godina 1956.

Od ove godine izlazi glasilo Turističkog saveza SR Hrvatske pod imenom »Turizam«.

M. Barbić donosi u broju 3, str. 28—29, izvještaj »TURISTIČKO SAVJETOVANJE U OMIŠLJU«, koje je održano 8. prosinca 1955. Ovakvo se savjetovanje održava svake godine na Krku s predstavnicima vlasti, društvenih i privrednih organizacija na čitavom otoku. Prema referatu *M. Mahulje* broj je noćenja na otoku 1954. god. iznosio 77.642, a 1955. god. 116.457. Broj se inozemnih turista povećao od 1954. godine (712) na 1955. godinu (2.877 s 33.917 noćenja) za oko 4 puta. Na savjetovanju su doneseni zaključci o potrebi izrade programa adaptacija porušenih objekata, održavanja zimskih tečajeva za hotelijerske kadrove, opskrbe hotela u toku sezone i logorovanja na otoku.

Djelomično ima veze s otokom Krkom i članak *V. Antića* pod naslovom »TURISTIČKE ORGANIZACIJE U ISTRI, HRVATSKOM PRIMORJU I GORSKOM KOTARU« (10, str. 3—12), mada mu je težište promatranja postavljeno na historijski razvoj turizma u obalnom pojasu (važni su podaci o broju posjetilaca u Baški i Malinskoj). Slično važi i za članke *B. Vlahu*: »POSLIJE-RATNI RAZVOJ DRUŠTVENE TURISTIČKE ORGANIZACIJE NA PODRUČJU KOTARA RIJEKA« (10, str. 3—12) i *R. Domanika*: »KARAKTERISTIKE TURISTIČKOG PROMETA NA PODRUČJU HRVATSKOG PRIMORJA« (10, str. 14—19).

Od naročite su važnosti prilozi *A. Cerovca*: »MALINSKA — LJEKOVITO OPORAVILIŠTE« (2, str. 13), te »PROBLEM TURIZMA OTOKA KRKA« (10,

str. 22—24). U ovom članku autor naglašuje da turizam ima neiscrpne mogućnosti razvoja, koje su kadre da u razmjerno kratkom vremenu dovedu Krk u red aktivnih područja naše zemlje. Glavni su problem turizma na otoku: a) pitanje snabdijevanja električnom energijom iz HE »Nikola Tesla«; b) povezivanje otoka s kopnom putem trajekta; c) opskrba vodom pojedinih turističkih mjesta; d) pojačanje parobrodarskih veza; e) pojačanje autobusnih veza; f) obnova još neobnovljenih ugostiteljskih objekata; g) obnova komunalnih i drugih turizmu potrebnih instalacija (javna rasvjeta, kupališta, parkovi i sl.); h) poboljšanje organizacije ugostiteljske i trgovačke mreže te, napokon, finansiranje obrazovanja stručnih kadrova.

Godina 1957.

Opću važnost za kvarnersko otočje ima članak R. Domanika: »KARAKTERISTIKE TURISTIČKOG PROMETA NA PODRUČJU KVARNERSKIH OTOKA« (1, str. 3—8), koji podvrgava analizi osnovne turističke značajke, trajanje turističkih sezona i prosjek boravka gostiju, strukturu i iskorišćenje smještajnog kapaciteta, strukturu turističkog prometa i, na koncu, ekonomsku vrijednost turističke djelatnosti.

Anonymus (»M«) donosi izvještaj: »SKUPŠTINA TURISTIČKOG DRUŠTVA MALINSKA« (4, str. 22—23), održane 8. XII 1956. Turistički je promet 1956. god. prema konstatacijama skupštine znatno manji nego 1955. Ekonomski efekat nije, izuzev samo kućnu radinost, mogao zadovoljiti. Samo hotelsko poduzeće iskazuje na kraju godine gubitak od 3,5 milijuna din.

Sasvim drugu sliku daje A. Cerovac kod promatranja turizma na čitavom otoku u članku »SAVJETOVANJE O PROBLEMIMA TURIZMA OTOKA KRKA PRED NOVU SEZONU« (6, str. 21—23). Prema ovom je izvještaju 1956. god. promet turista na otoku premašio po broju posjetilaca sve predratne godine (11.863 gostiju s 120.956 noćenja). Na savjetovanju se u Malinskoj, održanom dne 28. ožujka 1957. god. konstatira da su u prošlom periodu ozbiljno zahvaćeni problemi turizma, koji po svom značenju na otoku Krku dolazi na drugo mjesto u privredi cijelog kraja. Konstatira se, nadalje, da su za povezivanje otoka na HE »Nikola Tesla« veliku pomoć dali krčki iseljenici iz Amerike. Oni su još sakupili i sredstva za podmorski kabel, koji će izraditi tvornica kablova u Svetozarevu. U Fondu je za turističku propagandu oko 900.000 din, koji će se iskoristiti za štampanje reprezentativnog prospekta.

Važna je nadalje i informacija u prikazu (»M. P.«) pod »GODIŠNJA SKUPŠTINA TURISTIČKOG SAVEZA KOTARA RIJEKA« (8, str. 22—24). Među ostalim se na skupštini sa zadovoljstvom utvrđuje osnivanje 12 novih turističkih društava a među njima i dva na otoku Krku (Stara Baška i Vrbnik). Priznanja su za uporan i uspješan rad dobila, uz ostale, i turistička društva Baška, Malinska i Omišalj, a diplome pohvalnice društva Krk, Njivice, Punat, Stara Baška i Vrbnik.

Godina 1958.

Historijski razvoj i aktualno stanje turističke privrede na Krku donosi kratki ali sažeti prikaz S. Kosiera: »TURIZAM OTOKA KRKA« (11, str. 11—12). Izvanredne su uvjete otoka za razvoj turizma zapazili prvo stranci, i to Česi i Austrijanci. Od domaćih su naselja najprije posjećivana Malinska i Baška. U Krku se turizam bilježi tek od 1910. godine, kad su počeli dolaziti domaći i strani turisti. U opisu današnjeg stanja prikaz iznosi prilike hoteljerstva, komunalnih instalacija, opskrbe električnom energijom, uređenja kupališta i plaža, te problema povezivanja s kopnom. Konstatira se da je 1958. god. prema broju posjetilaca bila najbolja. Kada pak budu riješena sva tekuća pitanja,

koje je autor u ovom članku naglasio, može se računati da će otok Krk postati jedno od najjačih turističkih područja na Jadranu.

Značajan je i članak općeg karaktera iz pera V. Stipančića pod naslovom »O INDEKSU OHLAĐIVANJA NA NAŠEM PRIMORJU« (4—5, str. 19—22). S biološkog je kao i s turističkog gledišta indeks ohlađivanja (cooling power, Abkühlungsgrösse) gotovo od presudne važnosti. U radu se iznose numerički podaci suhog indeksa ohlađivanja u jednogodišnjim i u višegodišnjim prosjecima za Senj, Split, Dubrovnik, Rab i Hvar. Kao bioklimatski faktor indeks može poslužiti kao indikacija ugodnijih ljetovališta i zimovališta.

Godina 1959.

U ovom je godištu važan prilog M. Barbića: TURISTIČKA DRUŠTVA — POKRETAČI RADOVA NA UNAPREĐENJU TURISTIČKIH MJESTA« (3, str. 19—20), u kojem se autor, uglavnom, bavi s godišnjim skupštinama turističkih društava Malinska i Punat. Za Malinsku (skupština 5. II 1959) iznosi da je 1958. god. boravilo 6.180 turista s 82.892 noćenja, a ukupni je promet ugostiteljstva iznosio 39 mil. din., odnosno 9 mil. din više od planiranog. Promet trgovine, zanatstva i kućne radinosti iznosi 40 mil. din. Kod naselja Punat prikaz ne iznosi rezultate brojeva boravka i noćenja turista, već se više zadržava kod opsežnih akcija mještana (izvještaj sa skupštine od 15. II 1959) za unapređenje naselja (uređenje obale, sadnja drvoreda, obnova ugostiteljskih objekata), što je velikim dijelom izvršena na bazi dobrovoljnog rada.

Vrlo koristan prilog za naučnu interpretaciju uvjeta reklamacije daje studija V. Stipančića: »VJETROVI U NAŠEM PRIMORJU« (10—11, str. 22—24). Radnja je obuhvatila naša dva glavna kolateralna vjetra, buru i jugo. U našim krajevima ovi vjetrovi duvaju u pravilu od listopada do travnja, što je rezultat cirkulacije zračnih masa u sistemu ciklona i anticiklona.

Godina 1960.

Ovo godišće sadrži 3 članka koji imaju veze s područjem otoka Krka. Na prvo mjesto dolazi rad prof. Z. Palčoka: »ATRAKTIVNOST FOLKLORA — KRČKI FESTIVAL TREBA ODRŽATI NA ŽIVOTU« (7—8, str. 14—16). U pogledu su folklora naša turistička područja vrlo povoljna, ali uglavnom slabo korišćena. To svjedoče iskustva s folklornim priredbama u Dubrovniku, Splitu i u Opatiji, a naročito u Krku, gdje je prije neko 30. god. organiziran festival narodne pjesme, svirke i plesa. Održava se u kolovozu svake godine. On je bio dosad najoriginalnija priredba turističke sezone gotovo na čitavoj našoj obali.

Interesantan je i prikaz M. Primorca: »SMOTRA AKTIVNOSTI TURISTIČKIH ORGANIZACIJA KOTARA RIJEKA« (4—5, str. 35—38), koja je održana prilikom skupštine Turističkog saveza Rijeka dne 7. III 1960. godine. Od turističkih su organizacija na Krku posebno istaknuta turistička društva Baška, Malinska, Njivice, Omišalj, Punat i Stara Baška u vezi s njihovim uspjesima na unapređenju turizma (uređenje parkova, izgradnja i popravci puteva, briga o sanitarnim mjerama, učešće u Krčkom festivalu, pošumljavanje i sl.).

Pobliže o radu na unapređenju turizma u jugoistočnom dijelu otoka piše Lj. Milazzi u prikazu »TURISTIČKO DRUŠTVO BAŠKA ORGANIZATOR TURISTIČKE AKTIVNOSTI« (9, str. 24—25). Osim opisa radnih akcija turističkog društva Baška, prikaz se naročito zadržava na perspektivnom planu mjesne turističke izgradnje (uređenje putne mreže, adaptacija kupališnih zgrada, izvedba kanalizacije, postavljanje ljetne pozornice, uređenje dvaju logorišta). Investitor je većine radova turističko društvo u Baški.

U članku V. Ugarkovića: »PROBLEMI TURIZMA U KOTARU RIJEKA« (1—2, str. 35—36) naročito se skreće pažnja na nepovoljno djelovanje automobilskeg prometa na Kvarnerskim otocima. U sve intenzivnijem se cestovnom saobraćaju pojavljuje problem ne samo loših cesta nego i parkiranja te garažiranja na Krku, Lošinj i u području Gorskog kotara. Konstatira se da ni pomorski saobraćaj nije zadovoljavao. Razlog leži s jedne strane u malom plovnom parku, koji nije mogao svladavati potrebe bez obzira na to što su otoci s kopnom povezani još i putem trajekata. Ovu bi vrstu prijevoza trebalo više podesiti zahtjevima turizma i preduzeti mjere za njihovu bolju eksploataciju.

Za uvjete razvitka turizma na otoku Krku vrlo dobro dolazi instruktivan članak koji je objavio P. Ziani: »ŠUMSKE KULTURE I TURIZAM NA JADRANSKOM PODRUČJU« (6, str. 3—6), mada je obrada načelne prirode i postavlja općenita pravila ozelenjavanja naših primorskih goleti. Raspravna je materija podijeljena u dvije skupine: a) određivanje načina korišćenja postojećih šumskih površina u turističke svrhe s obzirom na regeneraciju i zaštitu šumske vegetacije, i b) podizanje novih šumskih kultura i ozelenjavanje područja u cilju razvoja turizma.

U prilogu: SKUPŠTINE TURISTIČKIH DRUŠTAVA« (6, str. 16—19) autor M. Primorac donosi kratki pregled izvršenih akcija u 1960. godini, za sva turistička društva jadranske obale SR Hrvatske. Od krčkih se društava spominju Malinska (propaganda i uljepšavanje mjesta, zdravstveno-sanitarna brigada), Punat (rekonstrukcija obalnog puta, uređenje ljetne bašte, pošumljavanje poluotoka Prinba, organiziranje priredbe »Puntarska noć«) i Njivice (proširivanje električne mreže, uređenje smještajnih kapaciteta i receptivne službe privatnih soba).

Važan je članak općeg značaja iz pera M. Grubelića: »RIBARSTVO TREBA JAČE UKLJUČITI U TURIZAM« (10—11, str. 12—13) s obzirom na činjenicu da turisti kod nas na moru pokazuju sve veći interes za razonodu na raznim plovnim objektima (čamcima, jedrenjačama, jahtama i brodovima, a posebno plivaričarima). Jedinstven oblik turističke razonode predstavljaju organizirani ribolovi, koji su za strance veoma privlačni. Autor daje i primjer kalkulacije materijalnih izdataka, zatim dohotka i čiste dobiti kod krstarenja malim konformnim brodovima. Posebno se razmatra mogućnost racionalnog organiziranja podvodnog ribolova.

Analogno kao i prošle godine, javlja se i u ovom godištu Lj. Milazzi s člankom: »TURISTIČKO DRUŠTVO U BAŠKI — NOSILAC TURISTIČKE AKTIVNOSTI« (10—11, str. 35—36). Poslovi su bili veliki jer je posjet turista bio iznad očekivanja (preko 4.000 osoba), ali je Društvo uspjelo smještaj povoljno riješiti u okviru kućne radinosti. Turističko je društvo razvilo veliku aktivnost u svim pravcima (uređenje kupališta, uvođenje mjenjačke službe, održavanje »ribarskog dana«, organiziranje pokretne trgovine s prikladnim asortimanom). Naglašene su, naravno, i neke negativne strane (potreba većeg reda u saobraćaju), koje treba eliminirati što prije. Na ovaj se članak osvrnuo S. Marić s dopisom: »JOŠ JEDNOM O RADU TURISTIČKOG DRUŠTVA U BAŠKI NA KRKU« (12, str. 25), u kojem razmatra neke potrebe mjesta za koje drži da ih treba naročito naglasiti. Te su potrebe velike i mnogobrojne: uređenje i popravak vodovoda, asfaltiranje ulica, otvaranje novih prodavaonica i restorana, te povećanje hotelskih kapaciteta. Osnovni je nedostatak u malim i nesigurnim pritanjima financijskih sredstava, koja ne dozvoljavaju jače zahvate. Možda bi bio opravdan zahtjev za što moguće većim učešćem onih velikih gradova čija se odmarališta već nalaze u Baški. Na turističkom je društvu da ovakav zahtjev što prije postavi, jer veći gradovi, kolikogod daju za potrebe turizma u Baški, nikad neće dati previše, jer im Baška sve više i vrednije vraća uložena sredstva.

Godina 1962.

Ovo godište sadrži više radova, napose iz oblasti rada društvenih organizacija. Od ostalih priloga interesantan je članak anonimusa (»O. S.«): »NOVE INVESTICIJE U TURIZAM NA PODRUČJU RIJEČKOG KOTARA« (7, str. 7—8). Tu se uz ostalo konstatira da su na Krku sva veća mjesta povećala svoje kapacitete izgradnjom novih ugostiteljskih objekata. U mjestima Omišalj, Baška i Malinska izgrađene su i montažne nastambe tipa »Jugomont«, koje imaju relativno visoki komfor. U Puntu se izgrađuje restoran s kuhinjskim kapacitetom od oko 350 obroka. Tako je sada i u ovom mjestu, gdje je prije postojala samo stara gostionica, riješen problem prehrane većeg broja posjetilaca.

U prilogu se anonimusa (»Z.«): »SAVJETOVANJE O TURIZMU U OPATIJI« (3, str. 19—23) iznosi da je 1961. god. bila tolika navala turista da su posjetioци bili prinuđeni tražiti smještaj u selima iznad Malinske. Navodi se dalje da je za elektrifikaciju Krka, Cresa i Senja utrošeno iz republičkog, kotarskog i ostalih fondova 276,979.000 din. Međutim, i razdoblje od jednog decenija pruža vrlo zanimljive činjenice. U nekim se mjestima, kao npr. u Puntu, turizam počeo razvijati tek što je turističko društvo osnovano i počelo s djelovanjem. Ovo se društvo 1961. god. posebno istaklo akcijom na ozelenjivanju i ocvjećivanju mjesta. U Malinskoj je obnovljen i adaptiran hotel »Strnad« troškom od preko 62 milijuna din. Adaptacija je stajala po krevetu 777.000 din (u Puntu 616.000, a u Vrbniku 700.000 din). Dogradnje su hotela dale povoljne efekte. Povrh drugih raznih obavještenja prikaz donosi i posebna poglavlja o napretku ugostiteljstva, radu privrednih organizacija, kompleksnoj turističkoj izgradnji i o perspektivi turizma.

U istom je broju (3, str. 25) objavljena informacija: »OSNIVAČKA SKUPŠTINA TURISTIČKOG SAVEZA OPĆINE KRK«. S obzirom na porast turističkog prometa i mrežu postojećih društava (Baška, Krk, Malinska, Njivice, Omišalj, Punat, Stara Baška, Šilo i Vrbnik), dolazi na otoku do osnivanja zasebnog Turističkog saveza u svrhu pružanja pomoći područnim društvima, povezivanja njihove djelatnosti i koordinacije rada. Izvještaj navodi da će ove godine do početka sezone biti na Krku investirano preko 103 milijuna din. Hotelsko će poduzeće u Baški izgraditi montažne nastambe s po 40 ležaja, Toliko će izgraditi i hotelsko poduzeće u Krku, a nešto manje ono u Malinskoj. Predviđa se i povećanje smještajnih i drugih kapaciteta u novim odmaralištima i u kućnoj radinosti.

U informaciji se uredništva »PROGRAM ZA AKCIJU TSK RIJEKA« (4—5, str. 29—30) objavljuju zaključci naprijed navedenog turističkog savjetovanja u Opatiji (održanog 26—27. II 1962. godine). U tim je zaključcima važna konstatacija (tačka 26) da su se uvedeni trajekti na relacijama Crikvenica-Krk i Rabac-Cres pokazali kao korisni, ali su njihovi kapaciteti bili 1961. god. premaleni, pa se postavlja pitanje uvođenja novih dnevnih linija i općenito povećanja kapaciteta prijevoza.

Na kraju sezone (9, str. 23) objavljen je članak *Lj. Milazzi*: »POLAGAN ALI STALAN NAPREDAK U BAŠKI«, u kojem se pobliže opisuje nastojanje i aktivnost domaćeg svijeta, a naročito turističkog društva, na unapređenju turističkih atrakcija, uz niz prijedloga za daljnji rad.

Godina 1963.

U ovom godištu objavljena su svega dva priloga koji su od važnosti za prilike na otoku Krku. Iz skupine organiziranih problema vrlo je važan opširan izvještaj 'VELIKI USPJEH AKCIJE »MJESEC TURIZMA«' (9, str. 9—20), u kojem se obrađuje organizaciono učvršćenje, proširenje broja članstva, osnivanje turističkih društava i saveza, zatim izobrazba kadrova, propagandna i informativna služba, te djelovanje pojedinih turističkih organizacija. Iz područja je otoka naročito naglašena djelatnost društva u Baški i Puntu.

U zasebnom su kratkom prikazu »RAD TURISTIČKOG DRUŠTVA NJIVICE« (6, str. 24) iznešeni uvjeti razvijanja turizma u ovom malom naselju sjeverozapadne fasade otoka. Tamo je 1962. god. zabilježen izvjestan pad broja posjetilaca (svega oko 400 noćenja). Glavni je uzrok ove pojave nedostatak pitke vode, ali taj je kasnije uklonjen. Domaće turističko društvo radi predano na realizaciji drugoročnog plana razvoja. Taj plan predviđa izgradnju 3 hotelska paviljona s 200 ležaja i restorana s 500—600 mjesta (otvoreni i zatvoreni prostor), te uređenje kupališta.

Godina 1964.

Prema saopćenju uredništva pod naslovom: »PRIZNANJA SKUPŠTINE TURISTIČKOG SAVEZA HRVATSKE« (11—12, str. 20—23) šesta je skupština TS Hrvatske povodom desetogodišnjice osnutka i djelovanja (održana u Opatiji 30—31. X) odala priznanje za uspješan rad većem broju područnih organizacija u Hrvatskoj, a među njima i Turističkom savezu na Krku, zatim tamošnjim društvima Baška, Njivice i Omišalj. Posebna su priznanja dana istaknutim radnicima Braut Lucijanu (Krk), Brusić Ivanu (Punat), Dujmović Vjekoslavu (Baška), Frgačić Božidaru (Krk), Hriljac Ivanu (Vrbnik), Lesica Tomislavu (Omišalj), Mahulja Matiji (Krk), Mužina Milanu (Njivice), Orlić Franji (Punat), Vasilić Vjekoslavu (Malinska) i Žic dr Ivanu (Zagreb).

U ovom je godištu naročito interesantan rad I. Pučar — Z. Henneberg (odjel za balneoklimatologiju i talasoterapiju Zavoda za fizikalnu medicinu na Medicinskom fakultetu zagrebačkog univerziteta), objavljen u sažetom referatu: »OSKUDNA VEGETACIJA NEKIH KRAJEVA JADRANSKE OBALE I ZDRAVSTVENI TURIZAM« (10, str. 8—10). Referat obuhvaća opći problem liječenja tzv. peludne hunjavice, kod koje su za ozdravljenje naročito povoljne prilike na kvarnerskim otocima s oskudnom florom, a tu ulazi jugoistočni dio Krka i susjedni otok Prvić.

Godina 1965.

U ovom godištu nema rasprava koje bi se izravno odnosile samo na područje otoka Krka, ali zato ima nekoliko važnih priloga iz općih uvjeta razvijanja turizma na našoj obalnoj i otočnoj rivijeri. Od ovih možemo ovdje navesti tri, i to:

Anonimus: »ČISTOĆA PLAŽA NE SMIJE BITI ZANEMARENA« (8—9, str. 18—20). U raspravi se autor najviše zadržava na pitanju eliminiranja nečistoće kao prvog i glavnog zahtjeva za zdravstvenu vrijednost naših jadranskih kupališta. Čitav se problem ovdje tretira s tri aspekta: nečistoća kojoj je uzrok boravak na plaži (neuređene obalne zone, plaže turističkih mjesta klasirane i neklasirane), nečistoća koju uzrokuju obalni vodotoci (krupne naplavine i zagađivanje mora nanosima iz vodotoka) i nečistoća uzrokovana otpacima nafte. Na kraju analizira i štete od divljeg ribolova u zagađenim zonama.

R. Kevo u članku: »UGROŽENA RAVNOTEŽA PRIRODE PRIJETNJA TURIZMU« (10, str. 19—21) upozorava na nedovoljnu brigu o zaštiti postojećeg šumskog fonda. Gotovo stalni godišnji požari upropaštavaju veće komplekse nego što se u toku jedne godine pošumi. Preventivne su mjere protiv požara redovno zakašnjavale. Ravnoteža je ugrožena i kod kopnene faune zbog prejakog intenziteta i neracionalnog lova, zatim uslijed otvaranja kamenoloma, nagomilavanja otpadnog materijala i napokon neusklađenosti arhitekture s ambijentom.

U izvještaju: »SKUPŠTINA TURISTIČKOG SAVEZA KOTARA RIJEKA« (12, str. 14—15) važna je konstatacija da je 1964. god. u nekim mjestima zabilježen pad inostranog prometa. Taj pad iznosi u Crikvenici i Opatiji 5%, u Rabu 7%, a u Krku 3%. Skupština se bavila i pitanjem finansiranja turističkih društvenih organizacija. Ovo je pitanje riješeno u Puli i u Krku osnivanjem posebnog fonda za unapređenje turizma.

Godina 1966.

Opću sliku turizma u bivšem riječkom kotaru daje *A. Melinčević* u članku: »POVEĆANI TURISTIČKI PROMET U RIJEČKOM KOTARU« (8, str. 2—3), u kojem konstatira da je na teritoriju kotara ostvareno blizu 305 tisuća turističkih noćenja ili 12% više nego 1965. godine (usporedba za prva 4 mjeseca). Podaci su međutim izneseni globalno za čitavu regiju, pa se ne može razabrati koji udio u njima ima područje otoka Krka.

Mnogo je u tom pogledu konkretniji referat *M. Primorca* pod naslovom: »DOPRINOS TURISTIČKE DRUŠTVENE ORGANIZACIJE TURISTIČKOM PROMETU 1965. GODINE U SRH« (9, str. 9—13). Autor prikazuje rad Turističkog saveza općine Krk, a među ostalim i suradnju s Konzervatorskim zavodom i kulturno-umjetničkim društvima u svrhu održavanja folklornih priredbi, a naročito tradicionalnog »Krkog festivala«. U ovom prikazu autor dalje iznosi da je na području Krka boravilo 52.707 posjetilaca, a ostvareno je 597.940 noćenja, od čega 327.059 domaćih i 270.881 inozemnih turista. U propagandne svrhe turistička društva izdala 45.000 prospekata, 360 plakata, 10.000 cijenika i 36.000 razglednica (9 mil. st. din.) U radovima je učestvovalo 1.567 članova sa 16.122 dobrovoljna radna sata. Izvještaj, zatim, naglašava rad pojedinih turističkih društava, kao Baške (izgradnja obalnog puta, proširenje parka), Krka (izgradnja kampa), Malinske (elektrifikacija i asfaltiranje cesta, pošumljavanje), Njivica (izgradnja obalnog puta, uređenje plaža), Omišlja (postavljanje betonskih klupa, uređenje parkirališta za automobile, sadnja ukrasnog bilja), Punta (sadnja cvijeća, pošumljavanje, uređenje parkirališta, postavljanje rasvjetnih stupova, organiziranje kazališnih i koncertnih priredaba, folklorni nastupi), Sila (uređenje šetališta i izgradnja obalnog zida) i Vrbnika (uređenje parkirališta i prolaza kroz naselje).

Godina 1967.

U ovom su godištu, među ostalim, objavljena dva referata koji doduše izravno ne obrađuju problem turizma na Krku, ali zato donose načelne, smjernice za čitav sjeverni Jadran. Tu je na prvom mjestu članak *Z. Petrinovića*: »ULOGA PROSTORNIH PLANOVA U RAZVOJU TURIZMA NA JADRANSKOJ OBALI« (6, str. 2—7). Studija razmatra ovu ulogu uz osvrt na već dovršeni »Projekt Južni Jadran« pa analizira izvore sredstava za izradu ovih planova, kao i zadatke kojima u rješavanju treba dati prioritet.

Kritički pak pogled na stanje turizma u ljetnoj sezoni daje *A. Turina* u prikazu: »O NEKIM POJAVAMA U TURIZMU KVARNERSKE I ISTARSKERIVIJERE« (10, str. 4—10) ukazujući na tzv. »tamne mrlje u zlatnoj sezoni« (napis u dnevniku »Novi list«, br. 201, Rijeka 1966), zatim na propagandnu i informativnu službu, politiku cijena i na pojavu navodnih ilegalaca u turizmu (lutajuće »receptije«, leteći iznajmljivači soba itd.).

Ovamo se još može dodati i članak, odnosno izvještaj sa savjetovanja u Rabu: »JADRAN 67 — JADRAN 68« s analizama i prijedlozima *F. Rake*, *P. Gabrića*, *J. Jerića*, *B. Vukasovića*, *V. Srzića*, *A. Topića*, *A. Jakopića* i *I. Bukovića* (10, str. 11—14).

Potkraj se godine javlja ponovno *A. Turina* s novim prilogom: »NEUREĐENOST I NEOPREMLJENOST MORSKIH PLAŽA — HRONIČNA BOLEST JADRANSKOG TURIZMA« (11—12, str. 13—15). Prema navodima autora od ukupno 60 anketiranih mjesta izlazi do su gosti u 50 mjesta nezadovoljni s uređenjem i opremom plaža (na Krku su anketirana mjesta: Baška, Malinska i Omišalj). Krajnje je vrijeme, naglašava autor, da plaže postanu naša zajednička i sistematska briga.

Godina 1968.

U ovom je godištu pažnje vrijedan članak *S. Kosiera* pod naslovom: »POČELI RADOVI NA IZGRADNJI AERODROMA »RIJEKA« NA OTOKU KRKU« (2, str. 16—17), u kojem iznosi tečaj rasprava o lokalitetu, zatim plan izgradnje

u dvije etape, nadalje troškovi i učesnici u njima i napokon perspektiva razvoja budućeg saobraćaja.

Zanimljiv je i sažeti prikaz V. Dorčića: POČECI TURIZMA U BAŠKI« (3—4, str. 17—18) s osvrtom na akcije »Društva za poljepšavanje mjesta« (osnovanog 1904. godine), propagandni rad E. Geistlicha, direktora lista »Narodni Politika« (Prag), uređenje kupališta i trend razvijanja turizma do početka prvog svjetskog rata.

Jednaku važnost ima i informativni prikaz B. Frgačića pod naslovom: »PRVO DRUŠTVO ZA POLJEPŠAVANJE MJESTA NA JADRANU OSNOVANO NA KRKU« (6, str. 23—24), koje prema navodima autora potječe iz razdoblja između 1849 — 1866. godine. Napominje se da je još 1766. god. u Krku postojala kafeterija, a 1802. god. specijalna »La bottega di Café«. Kroničari spominju da su se u godinama 1848 — 1850. u Krku priređivale vesele zabave i da je u mjestu bilo dosta lokala. Na taj bi način otok Krk u historiji našeg turizma zauzeo prvo mjesto.

Isti autor u članku pod naslovom: »POČECI TURIZMA U PUNTU« (10, str. 16) iznosi da su ti počeci u ovom mjestu vezani na otočić Košljun. Zametak je turističke organizacije registriran tek 1908. godine, ali prve tragove turizma nalazimo već 1857. Autor ističe važnost franjevačkog samostana i akcije turističkog društva, naročito poslije drugog svjetskog rata. Društvo broji preko 1.000 članova i od svih mjesta na Krku ono je dosad primilo najveći broj priznanja.

U ovom je godištu objavljen i članak anonimnog autora (signatura »F«): »RAZVOJ TURIZMA U MALINSKOJ« (11, str. 14—15), prema kojem počeci turizma u ovom mjestu padaju u 1880. godinu. Značajno je da prve grupe turista čine austrijski, mađarski i riječki lovci. Privlačio ih je lov na šljuke (Waldschepfe, Scolopax rusticola) i ostalu pernatu divljač, koja se onda kao i danas zadržava u šumovitim predjelima oko Malinske. Prvi se pak oblici turističke organizacije pojavljuju tek 1909. godine (Društvo za poljepšavanje mjesta). Od 1912. god. dolaze u Malinsku čehoslovački turisti, te ostaju kao glavni posjetioci sve do početka drugog svjetskog rata. Prvo društva prestaje s radom 1913. godine, ali se odmah formira »Kupališno društvo«, koje s troškom od 8 tisuća zlatnih kruna izgrađuje kupališta »Haludovo« i »Dragu«. Ovo društvo djeluje do 1929. godine, iza koje se ovim poslovima bavi »Kupališno povjerenstvo« sve do 1937, kad je osnovan općinski turistički ured.

S obzirom na značenje lovnog turizma, koji se prvi spominje u Malinskoj, ovdje ćemo u vezi s prednjim člankom iznijeti nekoliko činjenica, što su od ogromne privredne važnosti za čitav otok Krk, a napose za njegov šumom obrasli dio na sjeverozapadnoj fasadi. Pitanje komercijalnog lova na Krku zaslužuje specijalnu studiju, utoliko više što se dosad ova privredna grana gotovo uopće nije naučno obrađivala. Prema navodima reportaže, koju je objavio F. Matejčić u dnevniku »Novi List«, Rijeka, 3. XI. 1968, pod naslovom »LOVSTVO NA OTOKU KRKU 1968« rezultati su poslovanja lovno-turističke privrede bili 1968. god. vrlo povoljni, makar još uvijek daleko ispod onih koji bi se dobili racionalnim vodenjem lovstva. Istina, lovna je privreda odbacivala znatne prihode i prijašnjih godina, ali se o njima malo pisalo u javnoj štampi. Prema podacima Saveza lovačkih društava na teritoriju općine Krk postoji 10 lovnih područja: Baška, Dobrinj, Kornić, Krk, Malinska, Omišalj, Plavnik, Punat, Stara Baška i Vrbnik. Prihod je od ovih lovišta 1968. god. iznosio ništa manje nego 16.407 USA-dolara ili 205.088 NDin.

Krčka lovišta privlače danas, a u buduće privlačit će još više, strane lovce, naročito iz susjedne Italije. Oni pored plaćanja takse za odstrel ostavljaju još i velike svote deviza ugastiteljstvu na Krku, a to se dakako ne vidi u prihodima lovstva. Općina Krk kao vlasnik zemljišta dobiva godišnju naknadu od 50.000 NDin, a ta predstavlja jednu od najviših zakupnina u kraškom području Jugoslavije. U Fond za uništavanje štetne zvjeradi (lisica) odvaja se oko 15% ostvarenih prihoda, a 25% se troši za nabavljanje divljači, bilo izvana bilo iz vlastitih uzgajališta.

Između Malinske i Baške postoji latentna utakmica za vodeću ulogu turizma na otoku. U Malinskoj je 1964. god. ostvareno 145.000, a u Baški 126.652 no-

ćenja. Međutim, dak je u Malinskoj posljednje 3 godine nastupila izvjesna stagnacija prometa, dotle Baška iskazuje 1968. god. preko 150.000 noćenja. U takvoj situaciji Malinskoj predstoji zadaća jačanja akcije za proširenje smještajnih kapaciteta, a još više forsiranje racionalnog i intenzivnog lovnog turizma, za koji ona ima, s obzirom na veće prostranstvo pošumljenih prostora, bolje uvjete od Baške.

Uz navedeni članak o razvoju turizma u Malinskoj nalazimo veći prikaz pod naslovom: »60-GODIŠNJICA TURIZMA U BAŠKI« (11, str. 15—16) s potpisom »B. F.«. Taj prilog donosi historijske podatke o razvoju turizma s naročitim osvrtom na akcije stranih gostiju (E. Geistlicha, O. Pavlika i Z. Čermakove) i domaćih radnika (P. Grandića, A. Tudora i V. Dujmovića).

Isti autor (»B. F.«) donosi još i kraći informativni prilog pod naslovom: »MOST S KOPNA NA KRK« (11, str. 17), u kojemu uz kratke historijske reminiscije daje i glavne elemente iz idejnog projekta za dvije varijante čeličnih konstrukcija mosta, što ima da veže otok (predjel »Voz«) s obližnjim kopnom blizu Kraljevice (predjel »Črišnjeva«). Dužina se mosta predviđa na oko 500 m. Izrada konačnog projekta treba da se završi za 6 mjeseci, tako da se već naredne (1969) godine može povesti rasprava o njegovoj realizaciji. Svakako nije daleko čas kada će otok izgradnjom mosta (koji je na ovom mjestu po svjedočanstvu mletačkih guvernera postojao još 1481. godine) postati sastavni dio obale, a s tim ujedno i predgrađe Rijeke, uklopljeno u njezino rekreaciono područje.

Godina 1969.

Na prvim je stranicama ovog godišta otisnut članak anonimnog autora (»mr. R. M.«) pod naslovom: »LOVNI TURIZAM I UGOSTITELJSTVO« (1, str. 24—27) koji ukazuje na specijalno povoljne uvjete naše lovne privrede, što ih nismo dosad pravilno koristili. Ukazuje na bogatstvo faune i širok asortiman, a s tim u vezi i na stalno veći interes stranih i domaćih lovaca turista. Međutim, dok ovaj promet sve više raste, ugostiteljstvo još nije preduzelo potrebne mjere za bolje uhadavanje ovog sporta. Dolaze nam grupe talijanskih i francuskih lovaca, koji love i ostavljaju nam veliki broj proizvoda, a da naši restorani malo znaju o delikatesnim jelima od divljači. Polazeći od načela: »Uz male investicije, mnogo rasonode i atraktivnosti« autor predlaže osvježenje jelovnika u lovačkom stilu i navodi veliki broj specijaliteta u kulinarstvu, koje bi ugostiteljstvo trebalo uvoditi u lovnim područjima.

U članku: »NAUTIČKI TURIZAM NA JADRANU« (4—5, str. 13—14) pleđira autor M. Sagrak, povodom izdavanja zapažene radnje A. Apolonia »Nautički turizam na Jadranu s posebnim osvrtom na Južni Jadran«, za realizaciju slijedećih prijedloga: a) u svim pristaništima, gdje se može očekivati dolazak ili zadržavanje jahti, jedrilica, motornih čamaca i sl. treba bez odlaganja izdvojiti raspoloživi dio obale za pristajanje, vezivanje i sidrenje plovila; b) još u toku ove godine treba početi s izgradnjom turističkih luka za duži boravak i zimovanje inozemnih jahti i drugih plovila; c) nužno je planirati i osiguravati sredstva za izgradnju materijalne osnove turističkih luka; d) upravo za izgradnju te osnove treba da jedna privredna grana bude glavni nosilac poslova i e) osnovne koncepcije materijalne izgradnje moraju dobivati što potpuniju našu jadransku orijentaciju.

U radnji: »OSNOVNI PROBLEMI ORGANIZACIJE TURIZMA U JUGOSLAVIJI« (11, str. 5—10) navodi autor M. Kujudžić da u našim uvjetima presudnu ulogu u organizaciji turizma vrše tri faktora: organi vlasti, turističke organizacije i privredne komore. Današnje je stanje u ovom pogledu karakterizirano nedovoljnom podjelom rada između navedena tri faktora. Odnos između organa vlasti, turističkih organizacija i privrednih komora mora se temeljiti na principu ravnopravnosti, bez obzira na okolnost da su im nadležnosti različne. Ta ravnopravnost ne isključuje, nego čak podrazumijeva i pravo međusobne kritike.

Potkraj godišta ne nalazimo radova koji bi se izravno odnosili na teritorij otoka Krka, ali još uvijek ima važnih studija i prikaza koji su od velikog značenja za turizam na Krku. Ovamo ulaze dvije radnje:

Anonimus (M. I.), »STANJE I PROBLEMATIKA LOVNOG TURIZMA U SR HRVATSKOJ« (12, str. 9—13), u kojem se specijalno i podrobno podvrgava analizi pitanje komercijalnog lova (inače naročito važnog za Krk i područje Malinske), koji je od novijeg vremena privukao interes talijanskih lovaca. Treba imati u vidu da prema procjeni Međunarodnog lovnog savjeta (»CIC«) u Parizu danas ima: u Italiji preko 1,600.000, u Francuskoj oko 2,000.000, a u Zapadnoj Njemačkoj oko 500.000 lovaca. Od posrednih činilaca, koji mogu utjecati na interes i odluku lovaca kamo da krenu u lov, autor analizira: a) blizinu tržišta, b) ugostiteljske usluge, c) prijevoz, d) trgovačku robu i suvenire, e) pregled lovačke potrošnje po lovcu (u dolarima): opće turističku potrošnju (58,8), lovne usluge i takse (35,3) i samu divljač, tj. odstrel i meso, a eventualno i trofej (47,—). Mjesečna distribucija lovno-turističkog prometa daje slijedeći shematski pregled u procentima: I (8^{0/0}), II (—), III (—), IV (—), V (—), VI (10^{0/0}), VII (—), VIII (7^{0/0}), IX (7^{0/0}), X (20^{0/0}), XI (36^{0/0}), XII (12^{0/0}). U posebnom poglavlju autor razmatra organizaciju lovnog turizma, koju bi trebalo urediti i postaviti na čvrste osnove, jer su — kako je poznato — lovci najkvalitetnija kategorija u našem turističkom prometu.

Interesantan rad objavljuje I. Bujan pod naslovom: »PLARIMOR — OD PROJEKTA DO REALIZACIJE« (12, str. 14—17), koji se odnosi na planinsko zaleđe grada Rijeke. U radnji se obrađuje razvoj turističko-rekreaciono-sportske zone (zračna udaljenost od Rijeke ccá 14 km) u trokutu Platak-Risnjak-Jadransko more. Ovdje je praktično u jednom danu moguće doživjeti tri godišnja doba: ljeto na obali i Kvarnerskom otočju, jesen na Platku, a zimu na masivu Hrv. Snježnika (1506 m). Raspravna materija obuhvaća slijedeća poglavlja: **Prva etapa Plarimora** (makrolokacija, gravitacione zone, karakteristike koncepcije i izgradnja infrastrukture koja je gotovo u cijelosti riješena) i **Druga etapa Plarimora** (investicioni objekti druge etape, izvod iz ekonomskog proračuna s ukupnom preliminarnom svotom od 51,9 milijuna din). Na kraju radnje uz posebne su napomene izneseni direktni i indirektni efekti ove investicije.

Stjepan Frančiković

ČASOPIS ZA SUVREMENU POVIJEST I—II, Institut za historiju radničkog pokreta Hrvatske, Zagreb 1969.

Sistematsko znanstveno istraživanje odlučujućih faktora najnovije hrvatske povijesti — radničkog pokreta, Komunističke partije, oslobodilačkog rata i socijalističke revolucije — u težištu je orijentacionog i perspektivnog programa Instituta za historiju radničkog pokreta Hrvatske. Nizom značajnih publikacija što ih povremeno izdaje, ova znanstvena ustanova (osnovana 1. X 1961) upoznaje nas s tekućim rezultatima svog rada. Nisu ostali nezapaženi ni monografski i drugi prilozi ranije periodične publikacije »Putovi revolucije«, koja je do kraja 1967. god. izlazila u 3—4 broja godišnje. »Putovi revolucije« trebali bi od 1969. god. da budu predstavljeni u reorganiziranom obliku kao novopokrenuta periodična publikacija (s dva izdanja godišnje) — »Časopis za suvremenu povijest«. Uređivački odbor ima namjeru da okuplja poznate znanstvene radnike, da otvara svoje stranice mladim historičarima i da objavljuje iz svih osnovnih povijesnih područja priloge vremenski ograničene na razdoblja od sredine 19. st. dalje, ali s težištem na 20. stoljeću i u prvom redu na hrvatsku povijest. Također će nastojati razviti znanstvenu kritiku i sistematski objavljiva-

**KRČKI
ZBORNIK**

1

**KRK
1970**

KRČKI ZBORNIK

POVIJESNOG DRUŠTVA OTOKA KRKA
PODRUŽNICE POVIJESNOG DRUŠTVA HRVATSKE

SVEZAK 1

Urednički odbor:

dr BRANKO FUČIĆ

PETAR STRČIĆ (glavni urednik)

dr NIKOLA ŠPANJOL

RIKARD ŽIĆ

RUDOLF ŽIĆ

Ovaj je svezak uredio:

PETAR STRČIĆ

Nacrt korica:

dr BRANKO FUČIĆ